

ориентированной иноязычной учебной среды, в которой взаимосвязаны как принципы дидактики, так и методические принципы системы обучения иностранным языкам и культурам. Подчеркивается, что обучение чтению тесно связано с дидактическими функциями аутентичных иноязычных текстов, их сложностью и доступностью в процессе смыслового восприятия, с отбором текстов, с организационными формами чтения текстов.

Обращается внимание на актуальность формирования моральных ценностей у молодежи, где существенную роль играют учебное заведение, в котором получает образование студент, и литература.

Ключевые слова: университет, студенты, текст, иностранный язык, читательская компетенция, профессионально ориентированная иноязычная среда обучения.

PET'KO L. V. Actuality of teaching students of foreign languages reading texts in the way of forming professionally oriented foreign educational environment.

The article widely covers the actuality of teaching students of foreign languages reading texts by profession aimed in the way of forming professionally oriented foreign educational environment. The article deals with the problem of reader's competence of students in the USA and Ukraine. The author analyses some experimental indicators in this way. The data here demonstrate that reading is an irreplaceable activity in developing productive and active adults as well as healthy communities.

The author starts by telling the readers that for the achievement of educational aim the problem of forming professionally oriented foreign educational environment is. Didactics and methodical principles will be connected in the process of foreign languages and cultures teaching. It is underlined that the teaching of reading text is connected with the didactic functions of authentic foreign language texts, their difficulty and accessibility in the sense understanding, the selection of the texts, and the organization forms of reading texts.

The author draws to the conclusion on actuality of forming moral values for the students where a university and literature an important part play.

Keywords: university, students, text, reader's competence, professionally oriented foreign language teaching environment

УДК 374

Попова Г. Д.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИСТЕМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В статті проводиться аналіз педагогічного потенціалу системи позашкільної освіти у вирішенні проблем становлення особистості вихованців, який дозволяє стверджувати, що позашкільна освіта є невід'ємною складовою системи освіти України.

Ключові слова: Позашкільна освіта, компоненти позашкільної освіти, завдання позашкільної освіти, стратегічні напрямки розвитку позашкільної освіти.

Дискусії про місце і роль позашкільної освіти не припиняються з моменту її зародження й протягом становлення. Одні вважають, що позашкільна освіта є одною з головних ланок безперервної освіти в системі виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її

задатків і нахилів, створення умов для творчого розвитку і підтримки талантів та обдарувань у галузі науки, техніки, мистецтва тощо[7]. Інші бачать у слові “позашкільна” певну недооцінку цієї сфери освіти в порівнянні із загальношкільною. Є також і ті, хто просто ігнорує “якусь позашкільну освіту”, вважаючи, що учні повинні приділяти увагу лише обов’язковому колу дисциплін.

Водночас наявність законодавчих документів та актів, прийнятих протягом останніх 10 років (закони України “Про освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про охорону дитинства”, Національна доктрина розвитку освіти, Концепція позашкільної освіти та виховання, Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття), Програма розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002–2008 рр., постанови Кабінету Міністрів “Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів” і “Положення про позашкільний навчальний заклад” та інші нормативні документи), свідчить про те, що наша держава піклується про підростаюче покоління, його творче, моральне, інтелектуальне та духовне становлення.

Отже, саме позашкільній освіті відведене вагоме місце в системі безперервної освіти, оскільки саме вона спрямована на розвиток здібностей, талантів, обдарувань вихованців, задоволення їхніх інтересів, духовних запитів і потреб у самовизначенні та творчій самореалізації на добровільних засадах, коли вихованці самі обирають напрям занять.

Педагогічна практична діяльність та наукові дослідження О. Биковської [1], Т. Сущенко [7] свідчать про складний, тривалий і динамічний шлях розвитку позашкільної освіти в Україні, що виступає як самостійна освітня система. Дана система володіє для цього всіма необхідними компонентами, що визначені та детально досліджені у фундаментальній праці з позашкільної освіти О. Биковської “Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи”, а саме:

– організаційні компоненти (нормативно-правові, організаційно-управлінські, кадрові, науково-методичні, матеріально-технічні та фінансові);

– змістові компоненти (культура, спорт, суспільство, техніка);

– методичні компоненти (мета, зміст, форми, методи, засоби);

– процесуальні компоненти (навчання, виховання, розвиток, соціалізація);

– функціональні компоненти (дозвілля, пізнання, творчість);

– діяльнісні компоненти (художньо-естетичний, науково-технічний, еколого-натуралістичний, туристсько-краєзнавчий, гуманітарний та інші);

– інституціональні компоненти (навчальні заклади, заклади культури, мистецтва, спорту, туризму, різноманітні організації, сім’я) [1].

Встановлено, що позашкільна освіта є невід’ємною складовою системи

освіти України і водночас гармонійно взаємодіє з іншими її складовими частинами, оскільки кожна людина незалежно від свого віку має право від самого дитинства та протягом усього життя за допомогою додаткових знань формувати світогляд та культуру своєї особистості, розвивати здібності і таланти у вільний від навчання та роботи час.

Слід звернути увагу на те, що одним з основних призначень позашкільної освіти є розвиток мотивацій особистості до пізнання і творчості, реалізації додаткових освітніх програм і послуг на користь особистості, суспільства, держави. При цьому головним завданням позашкільних навчальних закладів є забезпечення необхідних умов для особистісного розвитку, зміцнення здоров'я і професійного самовизначення, творчої праці молоді, адаптація її до життя в суспільстві, формування загальної культури, організація змістовного дозвілля. Отже, позашкільна освіта сьогодні виступає цілісною, різнорівневою, багатоступінчастою системою, що відзначається своєю відкритістю і різноманітністю і включає різноманітні організаційні форми, представлені на рис. 1.

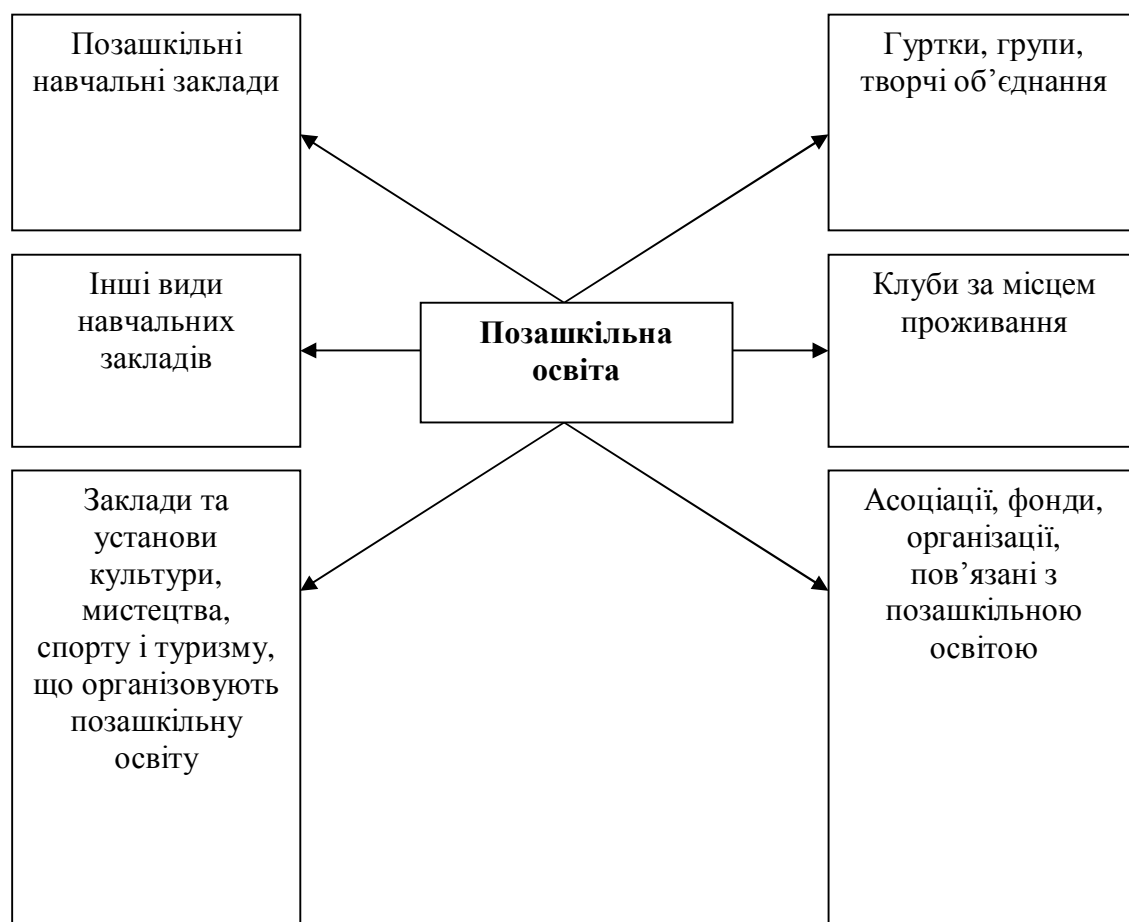

Рис. 1. Організаційні форми позашкільної освіти

Сьогодні політичні, економічні та соціальні перетворення в Україні

зумовлюють постійні зміни, оновлення, модернізацію, гуманізацію навчально-виховного процесу. Тому позашкільна освіта, крокуючи разом із сучасністю, перебуває в стадії свого подальшого розвитку, незважаючи на такі складнощі, як недостатнє фінансування, брак кваліфікованих кадрів, слабе методичне забезпечення.

Водночас із цим у суспільстві зростає розуміння необхідності відновлення духовних основ життя, збереження і примноження культури народу. Відбувається усвідомлення важливості і необхідності постійної самоосвіти і творчого вдосконалення. Цілком очевидно, що вирішення цих завдань багато в чому може залежати від ефективного використання можливостей позашкільної освіти, яка створює умови для розвитку різних здібностей і становлення особистості вихованця, учня, слухача. Саме в цій сфері освіти можливо на практиці організувати рівноправне особисте спілкування вихованця і педагога, їх спільну творчу діяльність.

Позашкільна освіта у формі добровільних творчих об'єднань, на думку Є. Середінцевої, "менш регламентована і більш здатна до побудови і підтримки діалогічних стосунків, де здійснюється взаємне освоєння освітніх, професійних, культурних цінностей дітьми і дорослими як рівноправними суб'єктами" [6].

Процес будується не на дидактизмі і ретрансляції знань, умінь та навичок, а на спілкуванні і розвитку творчого потенціалу особистості. Здобуття кожним вихованцем внутрішньої сили для розвитку і самореалізації в соціально динамічних умовах, набуття позитивного "Я", – так можуть бути визначені результати педагогічної праці у сфері позашкільної освіти. А основою ставлення педагога і вихованця до нестандартних форм освітнього процесу виступить зацікавленість.

Встановлено, що в реальному освітньому просторі принципи організації позашкільної освіти, її зміст дозволяють істотно підвищити рівень пізнавальних можливостей учнів. У коло значимих для вихованців питань включаються проблеми самопізнання і самореалізації творчих можливостей, прояву креативності, у тому числі й у вирішенні соціально значимих завдань.

Водночас діти і молодь освоюють нові джерела освітньої інформації, власний досвід творчої діяльності, спілкування з компетентними людьми, міжособистісне спілкування. Система позашкільної освіти дозволяє повніше використовувати потенціал шкільної освіти за рахунок поглиблення, розширення і застосування шкільних загальнотеоретичних знань.

Ця точка зору відображена в дисертаційних дослідженнях Д. Лебедева [2], О. Рассказової [4], В. Редіної [5] та інших вчених, які ґрунтовно доводять, що позашкільна освіта здатна компенсувати неминучу обмеженість шкільної освіти шляхом реалізації дозвільних і індивідуальних

освітніх програм і дати можливість кожному вихованцеві задовольнити свої пізнавальні, естетичні, творчі запити.

Визначено, що в системі позашкільної освіти змінюється підхід до розвитку творчих здібностей вихованців. Традиційно в загальноосвітній школі вчителі більше уваги приділяють тому, що знають і вміють учні, і менше – питанням формування їх особистості й індивідуальності, створенню умов, що забезпечують розвиток творчих здібностей. Але на сьогоднішній день все помітнішим стає збільшення частки творчості в загальній людській праці.

Слід відмітити, що в процесі спільної діяльності вихованця і педагога, яка здійснюється в рамках позашкільної освіти, створюються сприятливі умови для розвитку творчості. При вирішенні творчих завдань вихованцеві необхідно самостійно добути наукову інформацію, зрозуміти і засвоїти її, запропонувати свої варіанти відповідей на поставлені питання, проявити при цьому оригінальність, кмітливість, креативність, обґрунтованість суджень. Це важливо тому, що в творчій діяльності сучасних дітей і молоді значне місце повинні займати освоєння і розвиток світових культурних цінностей, набуття позитивного соціального досвіду, самовдосконалення і реалізація своїх особистісних ресурсів в обраній сфері професійної діяльності.

Встановлено, що в позашкільній освіті діяльність педагога спрямована не лише на оптимізацію навчальної діяльності, але й на створення сприятливого мікроклімату, доброзичливих взаємин між ним і вихованцями, між самими вихованцями. Педагог при цьому виступає в ролі консультанта, а його взаємодія з учнем розглядається як творчість. Це важливо тому, що в творчій діяльності сучасної молоді значне місце займає освоєння і розвиток світових культурних цінностей, набуття позитивного соціального досвіду, самовдосконалення і реалізація своїх особистісних ресурсів в обраній сфері професійної діяльності.

У позашкільній освіті створюються сприятливі умови для формування в кожного вихованця власної інтелектуальної позиції, яка повинна розглядатися як єдність етичного й інтелектуального розвитку особистості. Її становлення слід розглядати як активну діяльність самого вихованця.

Єдність етичного та інтелектуального розвитку, формування креативності як риси особистості і світогляду творця – ось те, що відповідає сучасним вимогам підготовки молоді до життя і праці.

Позашкільна освіта дає змогу учневі включитися в новий тип провідної діяльності – навчально-професійну, правильна організація якої багато в чому визначає його становлення як суб'єкта до подальшої трудової діяльності, до праці. Тепер ще більше відчувається взаємозв'язок: навчальна діяльність → майбутня діяльність. Людина вчиться не заради

самого навчання, а заради чогось значимого для неї в недалекому майбутньому.

Очевидним і зрозумілим стає активний пошук вченими форм і методів позашкільної освіти. Такі ідеї активно реалізуються в сьогоденні. Вони втілилися у визначенні таких ціннісних установок освітньої ідеології, як перехід від уніфікованої – до варіативної освіти; від інформаційної когнітивної педагогіки – до ціннісно-сислової культурно-історичної педагогіки; від культури корисності – до культури гідності; від адаптивно-дисциплінарної моделі засвоєння суми знань і навиків – до моделі породження образу світу в спільній діяльності з дорослими і дітьми; від методології діагностики відбору – до методології діагностики розвитку.

Цілеспрямована ліберальна політика позашкільної освіти виділила ряд стратегічних напрямів, які сформульовані таким чином:

- перехід від профільних типів позашкільних навчальних закладів – до розвитку комплексності в позашкільних навчальних закладах, що задовольняє різноманітні освітні потреби дітей та їх батьків;

- від безнаціональної унітарності в позашкільній освіті – до міжкультурної взаємодії;

- від окремих альтернативних підходів у позашкільній до системи варіативних інноваційних методик та технологій;

- від процесу здобуття додаткових знань у позашкільних навчальних закладах до формування життєвого досвіду особистості та її соціалізації.

Позашкільна освіта розуміється як процес розширення можливостей компетентного вибору особистістю життєвого шляху і розвитку. Метою позашкільної освіти, на думку російського педагога І. Галацкової, є “формування такої картини світу в спільній діяльності з дорослими і однолітками, яка б забезпечувала орієнтацію особистості в різноманітних життєвих ситуаціях, у тому числі в ситуаціях невизначеності” [3].

Нами встановлено, що в процесі позашкільної освіти учень окрім здобуття знань, вмінь і навичок, залучається до культури, тобто опановує способи мислення і оволодіває здібностями, за допомогою яких люди впродовж багатьох століть і будували світову цивілізацію. Тому вочевидь, що одним з варіантів позашкільної освіти є зона переходу від традиційної педагогіки до педагогіки розвитку.

Отже, аналіз педагогічного потенціалу системи позашкільної освіти дозволяє стверджувати, що позашкільна освіта сьогодні виступає цілісною, різнорівневою, багатоступінчастою системою, що відзначається своєю відкритістю і різноманітністю і включає різноманітні організаційні форми, де навчально-виховний процес будується не на дидактизмі і ретрансляції знань, вмінь та навичок, а на спілкуванні і розвитку творчого потенціалу особистості.

Використана література :

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи : моногр. / О. В. Биковська. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
2. Лебедєв Д. В. Розвиток у школярів інтересу до транспортної техніки у процесі її макетування і конструювання у позашкільних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Д. В. Лебедєв ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 256 с.
3. Рассказова О. І. Організація творчої діяльності учнів у позашкільному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / О. І. Рассказова ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2002. – 225 с.
4. Редіна В. А. Організація пошукової діяльності учнів у позашкільних закладах освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / В. А. Редіна ; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2000. – 166 с.
5. Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка / Т. І. Сущенко. – К., 1996. – 144 с.

References :

1. Bykovs'ka O. V. Pozashkil'na osvita: teoretyko-metodychni osnovy : monohr. / O. V. Bykovs'ka. – K. : IVTs ALKON, 2008. – 336 s.
2. Lebedyev D. V. Rozvytok u shkolyariv interesu do transportnoyi tekhniky u protsesi yiyi maketuvannya i konstruyuvannya u pozashkil'nykh zakladakh : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / D. V. Lebedyev ; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – K., 2006. – 256 s.
3. Rasskazova O. I. Orhanizatsiya tvorchoyi diyal'nosti uchniv u pozashkil'nomu zakladi : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / O. I. Rasskazova ; Khark. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody. – Kh., 2002. – 225 s.
4. Redina V. A. Orhanizatsiya poshukovoyi diyal'nosti uchniv u pozashkil'nykh zakladakh osvity : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07 / V. A. Redina ; In-t pedahohiky APN Ukrayiny. – K., 2000. – 166 s.
5. Sushchenko T. I. Pozashkil'na pedahohika / T. I. Sushchenko. – K., 1996. – 144 s.

Попова А. Д. Педагогический потенциал системы внешкольного образования.

В статье анализируется педагогический потенциал системы внешкольного образования в решении проблем формирования личности воспитанников, который позволяет утверждать, что внешкольное образование является неотъемлемой составляющей системы образования Украины.

Ключевые слова: *внешкольное образование, компоненты внешкольного образования, задания внешкольного образования, стратегические направления развития внешкольного образования.*

POPOVA G. Pedagogical potential of out-of-school education.

The article provide san analysis of the pedagogical potential of anout-of-school education concerning solving the problem of moulding of pupils' personality, which make sit possible to claim, that out-of-school education is an integral part of the Ukrainian system of education.

Keywords: *Out-of-school education, components of out-of-school education, tasks of out-of-school education, strategical lines of development of out-of-school education.*